Број 185. У Новом Саду, суботу 6 августа 1905. Година XL.

"Застава" излази сваки дан двапута, а недељом и празницима два недеље и свеца једаред

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе" је у кући г. Јов. Т. Чавића, у Новом Саду, на пијаци.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА" ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Мађаризација и немађарске учитељске и учитељичке школе.

Кад погледамо данас на политички положај у Угарској у опште, а нама пада на ум она прича, како је Чивутин добио батина само зато, што су се „отимали" о њега она два брата, а која је прича сведена у немачком језику у познату изреку:

— Шлагст ду мајнен јуден, со шлаг их дајнен.

И — тешко Чивутину.

А Чивутин у данашњем замршеном положају није нико други до — немађарске народности Само је разлика та, што су се о оног Чивутина „отимала" и била и избила га два брата, а о немађарске народности се „отимају" и хоће да их бију и избију тројица браће.

Бије их Беч; бије их удружена опозиција, а бије их и садашња устарабарска влада угарска с пропалом странком грофа Стевана Тисе.

Ми ћемо овом приликом да говоримо о овом „трећем брату" — о устарабару-министру просвете садашњег министарског кабинета.

Садашњи устарабар кабинет, да би се показао пред мађарским народом, како је и он велики гонилац народности, издао је преко свога члана, министра просвете, једну наредбу, што се тиче немађарских учитељских и учитељичких школа, а у намери — да што већма умали право управе автономне школске власти тих школа, а ујамчи што јачи утицај државних власти а све у корист — мађаризације.

XVIII. зак. чл. од 1879. г., на име, наређујући, да се мађарски језик има учити и у немађарским школама, одређује за немађарске учитељске и учитељичке школе, да будући учитељи и учитељице имају у тим школама спремати се из мађарског језика толико, да га успешно могу предавати у основним школама. Начин пак, како да се то изведе, остављен је управама и наставничком особљу тих школа а под надзором државних школских надзорника.

Али и досадашњи угарски министри просвете, сужавали су то право својим наредбама овда-онда, али све њих је овом приликом превазишао садашњи министар просвете а у сврху да се и он додвори мађарским шовинистама.

Издао је, на име, строгу наредбу о наставном правцу, којим се наставници у немађарским учитељским школама имају служити при предавању мађарског језика, о броју и распореду часова и о самим учбеницима тих школа за овај предмет.

Па онда се плеће г. министар и у то, ко се сме и ко се не сме примити у те школе, као да и не постоје о томе већ одредбе нашег автономног школског закона и др немађарских народа, које су одредбе освећене (санкционисане) потписом краљевим, те имају снагу закона.

Још се даље наређује, да државни школски надзорници имају што чешће походити немађарске учитељске школе и утицати на склоп и уређење вежбаоница и на полагање испита из мађарског језика од стране питомаца.

И ако вежбаонице не буду уређене по жељи министра, односно ако питомци немађарских учитељских школа не умеју у практичном раду свом показати, да могу предавати мађарски језик, како то министар хоће и како би то годило шовинистичкој души његовој, тада ће министар позвати автономну школску власт, **да се за предавање књижевности у немађарским учитељским школама постави о државну трошку мађарски учитељ језика.**

Ето, то нам је најновија јабука од устарабарског угарског министра просвете, а за наше автономне учитељске и учитељичке школе.

Као што се види, немађарске народности ако су икад, оно су сад зацело постале онај Чивутин о којег су се „отимала" она браћа. Само што је онај Чивутин имао да прими буботке од двојице, а немађарске народности примају такве буботке од тројице и то далеко силније браће.

Ал' шат широка плећа немађарских народа у Угарској претуре и ову најезду Беча, Кошутоваца и Фејерваријеваца с Тисиновцима. А претуриће је зацело, само нека их руководи свакад и свугде љубав према свом роду и истрајан рад за његов опстанак и напредак у привредно-културном правцу.

К. М.

Из Македоније.

Допис „Застави".

Солун, 2. августа.

Бугараши убијају Србе.

18. јула бугарашки разбојници су опет убили једног одличног Србина, Ивана Марковића, настојатеља школа и оца учитеља Анђелка.

Он је седео пред својом кућом и писао писмо, кад од једном плане неколико пушака; њега је погодила само једна, но он је остао на месту мртав.

Мисли се, да су зликовци били у којој оближњој кући, па кад су видели, да их он не може опазити изашли су на улицу и опалили на њ четири до пет пушака.

На глас пушака истрча чауш из оближње куле; он је био случајно тада у селу са 5—6 низама и жандарма. Они су се пустили у потеру за разбојницима, и дошло је до пушкарања, али на приличној даљини, те није ни од разбојника, ни од аскера нико погинуо. Како је убиство извршено касно увече, то је ускоро наступила ноћ и разбојници су побегли у шуму.

Тог дана десио се случајно код своје куће и један српски ђак, па је и он пошао на глас пушке у потеру за комитама, али му аскери нису дали да иде напред, те је и он могао пуцати само из велике даљине.

Покојни Иван сахрањен је 20. јула у месном гробљу. Бог да му прости мученику српску душу.

Једна повећа бугарашка комитетска чета напала је на чифлук (пољско добро) у ђевђелиском срезу једног Србина и Гркомана из Тиквеша, убила газду чифлука, његових 18 слугу и пастира и заклала, из освете, 800 оваца и за тим се повукла у планину, некажњена ни од кога за ова ужасна зверства.

И после ових чуда, налази се ипак света, који још верује у „српско бугарско братство". Тако један професор српске гимназије у Солуну, који се налази у Београду, мисли тамо да покрене лист у корист „српско-бугарског братства"?

Србин

Немачка књижица о угарској кризи.

У Берлину је недавно изашла књижица коју је — кажу — написао један свеучилишни професор. Из те брошире се даде закључити, како мисле неки у Берлину, а можда, и близу двора.

У поменутој брошури између осталог напада писац Беч и вели, између осталога:

„Престанак аустро-угарске монархије, може бити само питање неколико месеци, **онда пак не смеју Хохенцолнеровићи (породица немачког цара) заборавити на онај дочек, којим су Мађари пре неколико година дочекали и угостили главу те породице, Виљема II.**

Још је у свежој успомени, како су ванредним почастима одликовали Мађари цара Виљема и како су се необично радовали његовој посети, понајбоље сведочи велики низ свечаности, које су њему у почаст приредили. Ми смо начисто с тим, од куд је то тако било. Мађари су се већ тада почели будити, јер су их њихове родољубиве вође почеле обавештавати, да иде доба, када се треба ослободити из аустријских канџа. Требало се дакле побринути, да у одсудном моменту, када Угарска исцеђена и економно исисана, нађе наслона и пријатељства у које велесиле, која би јој се на невољи нашла.

За ово, пак, је најзгоднија Немачка, односно Хохенцолернова владалачка кућа, јер је и близу и јака.

Ако пак наступи расцеп са Аустријом а писац брошире је тврдо уверен да ће наступити — Немачка ће вратити и треба да врати жао за срамоту Аустрији, због оних силних мањих већих непријатности које је Аустрија Немачкој у своје доба учинила. То ћемо пак, на тај начин вратити, ако и ми дадемо Угарској једног „надхерцега Јосифа", који ће друкчије посветити свој живот мађарској ствари, него што је то досад било."

Држимо да не треба много речи трошити на ову ствар. Она нам врло много каже. Чини ми се да је здраво имао право један Мађар, који је у своје доба рекао отприлике ове речи: „Та не учи син немачког цара бадава мађарски, нити зато што нас воли, него зато што има рачуна за то!..."

Као што се види, неко се озбиљно забринуо за Угарску и хтео би да јој „помогне"...

Черевићки.

Десети конгрес срп. земљорадничких задруга у Србији.

Десети конгрес српских земљорадничких задруга у Србији биће у Пожаревцу 29. августа т. г. у 8 часова пре подне и трајаће до закључно 30. августа.

Осим обичних текућих послова, биће на конгресу ове расправе и предавања: Мисли о фонду за пензије земљорадничке, од г. Јована Жујовића, министра спољних послова. О сифилису и његову сузбијању у народу, од г. др. Ђ Ј. Николића, физикуса за Београд. Неизбежна потреба да се неговање вина у Србији предузиме у већим размерама, од г. Милутина Савића начелника, министарства народне привреде у пензији. О васпитању народа путем књижница и читаоница, од г. Влад. Д. Илића, председника лозничкога првостепеног суда. Ко омета напредовање земљорадничких задруга у нашем народу, од г. Настаса Радовића, свештеника.

Упутства за чланове — посетиоце — конгреса ова су: А.) Чланови конгреса. Свако лице, које има карту за конгрес, сматра се за члана конгреса. Карта за конгрес, даје право на све седнице конгреса, а осим тога служи и као уверење на железницама и лађама. С тога сваки члан конгреса мора дати своју карту за конгрес да се жигоше на конгресу, за знак да је био на конгресу. Б.) Железнице и лађе. Ко год има карту за конгрес плаћа на железницама подвоз у 1/4, а на лађама српскога, аустријскога и мађарскога друштва у 1/2 цене, и то како за одлазак тако и за повратак. Ова повластица важи: на железницама за обичне путничке и мешовите возове, и то за одласак од 25. до 29. а

за повратак од 30. августа до 2. септембра ог. закључно; на лађама за одлазак од 25. до 29. а за повратак од 30. августа до 2. септембра о. г. закључно. Према томе, чланови конгреса, који покажу своју карту за конгрес, добиће на благајницама железничких станица половину билете, а на благајницама бродарских станица (агенција) целу билету, које хоће класе, које ће им важити и за повратак. В, Кола. За превоз посетилаца конгреса од Дубравице или Осипаонице до Пожаревца и обратно имаће кола на дотичним станицама. За превоз колима плаћа се: (1) на фијакерима 2 динара од особе; (2) а на обичним колима 1 динар од особе. Цена ова разуме се за једну вожњу, тј. за вожњу од Дубравице или Осипаонице до Пожаревца. За повратак — од Пожаревца до Дубравице или Осипаонице — плаћа се још је данпут толико.

Посетиоци из округа подринскога, ваљевскога, београдскога, смедеревскога, крајинскога и тимочкога — најбоље ће учинити да дођу лађом до Дубравице а одатле колима до Пожаревца. Којима је пак ближа железница, могу доћи железницом до Осипаонице (прелаз с главне пруге у В. Плани), а одатле колима до Пожаревца. Којим се путем дође, тиме се мора и вратити.

Г., Гостионице и станови. За гостионице и станове треба се благовремено обратити главном секретару конгреса г. Лаз. Атанацковићу, адвокату у Пожаревцу. Д., Храна. Цена је храни утврђена и одређена, сваки гостионичар имаће свој ценовник на хартији или зиду, који ће сваки моћи прочитати. Ђ. Заједничка вечера. Кад ће бити заједничка вечера и где, одредиће се на конгресу.

Чланови наших земљорадничких задруга из Аустро Угарске који хоће да иду на конгрес, и сви други, нека се обрате за карту главноме савезу српских земљорадничких задруга у Београд.

Руско-јапански рат.

Преговори о миру.

Јуче после подне расправљали су руски и јапански изасланици 7. тачку услова. Ова тачка говори о кинеској железници. После дуге дебате, веле да су се сложили да се железница преда Кини, и то пруга од Порт Артура до 10 миља јужно од Карбина да буде под надзором јапанским, а одатле па до Владивостока под руским надзором.

Осма тачка говори о осталом делу манџурске железнице, од прве манџурске станице до Пограничнаје, где се спаја са усурском железницом. Ова је тачка по кратком претресу усвојена.

Данас су расправљали о 9. тачци, која говори о ратној отштети. До сада није постигнут никакав споразум.

Питање о Сахалину, као што смо јавили, оставили су, да доцније решавају. Некоме је пало на ум, (сигурно каквом пријатељу јапанском), да Сахалином заједнички рукује и Русија и Јапан. Са руске стране најодлучније изјављују, да се не може ни помишљати на какву заједничку управу.

Сада долазе на ред најтеже тачке услова: о отштети, о руским бродовима у страним лукама, о ограничењу руске силе на мору и о Сахалину — код којих је лако могуће, да ће се преговори прекинути. Веле, да ни једна странка није вољна, да одступи од свог становишта.

Опћа мобилизација у Русији.

Средином августа биће наређена у Русији опћа мобилизација. Припрема за мобилизацију је потпуно готова. Говори се у свима круговима, да ће се на јесен рат најенергичније наставити. Цар и околина му је тврдо решена, да претеране јапанске услове никако не усвоје.

Адмирал Рождественски.

„Петроградска Газета“ дознаје да је Адмирал Рождественски јавио својој жени, да ће наскоро потпуно оздравити и вратити се у Русију.

Збор воћара и виноградара у Петроварадину

Умољени смо да поново јавимо да ће се збор воћара и виноградара из Срема, који своје воће и грожђе доносе на новосадску пијацу одржати у Петроварадину у недељу 7/20, августа у 8 сати на простору између градске жељезничке станице и грађанске школе. На тај договор позивају се сви заинтересовани да у што већем броју дођу, како би могли заузети становиште на према закључку новосадског представништва због премештаја пијаце у футошку улицу.

Избори у Школском Савету.

15., 16. и 17. о. м. одржане су седнице српског Школског Савета, којом приликом су на учитељским школама попуњена наставничка места овако: Стеван Јелача, свршени философ, постављен је за суплента на срп. учитељској школи у Горњем Карловцу, Ђура Томашевић, за суплента помоћника на српској учитељској школи у Пакрацу. За управитеља пакрачке препарандије поново је постављен на три године г. Никола Шумоња, за управитеља сомборске српске више девојачке школе поново г. Јован Благојевић, за управитеља панчевачке српске више девојачке школе поново г. Милан Мандровић, а на место Аркадија Варађанина, који је отишао у пензију, за управитеља српске више девојачке школе новосадске Мита Ђорђевић. — За професоре исте школе предложени су њих троје: Анђелија Сандићева, Небојша Увалић, свршен филозоф и Душан Темеринац, а Јустина Богданова је постављена на истој школи за проф. заменицу.

Нишко певачко друштво „Корнелије.“

Из Сентомаша нам јављају, да је састављен одбор за дочек Нишлија и да ће нишко певачко друштво „Корнелије“ приредити у Сентомашу 15. (28.) августа концерт, и појати у сентомашкој цркви. У Нови Сад долази „Корнелије“ у недељу 14. (27.) у 4 сахата по подне жељезницом. Одбор овдашњих грађана, певачко друштво „Невен“ и читаоничко певачко друштво труде се око приређивања дочека наше браће Срба из братске нам Србије.

Дочек једног владике.

„Словенски Народ“ који излази у Љубљани доноси извештај о дочеку у С. Лампрехту католичког владике др. Јегелића. Владика је био поручио свештенику у Загору, да упозори своју паству, да ће владика приликом примања само она лица примити која цедуљама докажу да су се о Ускрсу исповедили или која зајамче да су се исповедили. Та порука је учинила да је владика врло ружно и непријатељски дочекан. Свет је у место поздрава, викао: Натраг! Доле с њим! Доле!

Мајдан природног сапуна.

Поред Елка у Невади, наишли су на један мајдан у ком је неисцрпив извор неке врсте природног сапуна. Човек може отсећи колико год хоће парче, и кад се мале на ваздуху осуши, даје се врло добро употребити, и не уступа ни мало прављеном сапуну.

Време.

Према телеграфском извештају од 5. августа може се очекивати променљиво и благо време, у јужним крајевима на много места киша.

Брзојави „Застави“.

Стигли 5. августа.

Потврђен устав.

Сарајево. Земаљска влада обнародована је, да је краљ потврдио устав за српску православну цркву у Босни и Херцеговини онако како је царигградска патријаршија одобрила.

За хонведе из 1848. год.

Будимпешта. Министар председник Фејервари наредио је услед рођен дана владарског, да се пензија хонведа и њихових удовица из 1848. године повиси са 40—50 од сто. То важи само за више шаржа, јер је осталима већ раније повишено.

† Бирајтер.

Беч. Немачки посланик Бирајтер умро је.

Дирао у заставу.

Герц У Кастоновици су Словенци напали једногодишњег својевољца Карла Карса и истукли га и изгазили, што је дерао словенску заставу.

ЛИСТАК.

Сужник.

КРИВИЧНА ПРИЧА ИЗ ПРОШЛОСТИ.

(Наставак.)

Као јеленче на глас Ђорђев доскакута из вајата дивна Стана, која при бледој месечини блисташе од чари и милина у својој простодушности и љубазности, што су само та два срдашца те милоште осећати могла...

— Дакле идеш Ђорђе сутра на вашар у варош?

— Идем, ако Бог да, тако око подне мислим поћи. Хајд, кажи слатка, шта теби све да донесем?

— Па донеси, шта ти хоћеш, што се теби допадне и мени ће се допасти, знаш, како ми кажемо: нек је лепо и јефтино

— Знам, знам душо, ал' венчаница треба да је лепа, а после св. Илије ћемо се венчати — и пољуби је у чело, које се при месечини као алабастер белило.

Нека буде како ти хоћеш, знаш ти да изабереш што је лепо, а знам да ћу бити радосна и задовољна. Ох, да дође само тај сретан тренутак, к'д ћемо бити своји, мислим одлахнуло би ми у души. Што се више приближује тај дан, све сам нестрпљивија, а нека потајна страва и слутња муче ме, да нећу дочекати те среће..,

— Иди лудо мала — прекине је Ђорђе обухвативши ју око паса и привукавши је себи на груди љубећи јој свилену косицу. — Шта теби све непада на памет Та док мене видиш жива, не треба ничега, да се плашиш...

Познајеш ме добро, умрећу за тебе и само ће нас смрт једно од другог раставити.

— Знам, да ме љубиш, и да једно без другог неможемо живети, ал' ето видиш, да имамо и непријатеља, па све зато на зло слутим...

— А махни се, чедо моје, страха и слутње. Ми бар никоме ни речи рђаве не изустисмо, па кога да се бојимо осим Бога?...

Не бој се, прећи ће та страва, дочекаћемо и тај радосни дан, онда ће се умирити свет и престати сплетке...

— Добри мој Ђорђе! како си добар и како те волим.. само да знаш...

Упре своје велике очи у Ђорђа, које се као два сунашца сијаху... и не могавши се уздржити, гледајући јој њежно у очи, страсно је Ђорђе притисне на своје груди, а врели пољупци и силни откуцаји срдаца беху неми сведоци њежне љубави...

— Ја одох драга — одкину се Ђорђе из заносног загрљаја и још један врео пољубац, па се растадоше два њежна срдашца у најлепшој нади, сневајући о блаженој будућој срећи...

— Збогом сунашце моје, мили мој Ђорђе, сретно да ми се вратиш!... дуго и дуго још гледаше сетно за њим, док се Ђорђе у тами не изгуби, а њој се нехотице оте из груди тежак уздах, те отскакута у вајат, где је добра тетка Марта с ужином чекаше...

(Наставиће се.)

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Потписани у име „Српске Народне Књижнице“ у Сомбору овим изјављује топлу благодарност следећој господи и друштвима, која су нам дали по већу количину књига за нашу књижницу: гг. Стевану пл. Стратимировићу катихети сомборске српске учитељске школе; Лазару Бошковићу српском народном гуслару; Ђоки Пајтићу трг. помоћнику; Милану Бељанском ратару; Јовану Живојновићу професору срп. вел. гимназије новосадске; гђци Мари Радићевој слуш. више педагогије; антиалкохолском друштву „Спас“; друштву „Привреднику“ у Загреб и Матици Српској у Новом Саду.

Сомбор, 3. (16.) августа 1905. г.

Ст. Бенин, учитељ.

ТРГОВАЧКИ

ПОМОЋНИК

20—25 година стар, вичан српском, немачком и мађарском језику, може добити место у шпецерајској, нирнбершкој и кратке робе трговини, за 1. септембар о. г. Понуде са фотографијом и назначеном платом имају се слати на

1-1 Е. Весела, Рума.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.